

Napsal: Stefan Zweig

O italské politice jsme tehdy v Rakousku nevěděli nic víc, než že se po velkém zklamání z války rozmáhaly ostré socialistické a dokonce bolševické tendence. Na každé zdi bylo vidět nemotorným písmem černým uhlem nebo bílou křídou napsáno „Viva Lenin“. Dále jsme se doslechli, že jeden ze socialistických vůdců, jistý Mussolini, se během války zřekl strany a organizoval nějakou protiskupinu. Brali jsme však podobná sdělení na vědomí jen s jakousi lhostejností. Co může nějaká taková skupina znamenat? Takové zájmové skupiny tehdy existovaly v každé zemi; v Pobaltí pochodovali váleční dobrovolníci, v Porýní, v Bavorsku se vytvářely separatistické skupiny, všude probíhaly demonstrace a puče, které však téměř vždy byly potlačeny. A nikdo nemyslel a nehleděl na tyto „fašisty“, kteří si místo garibaldiovských červených košil oblékli černé, jako na podstatný faktor budoucího evropského vývoje.

Ale v Benátkách pro mne dostalo smysluplný význam pouhé slovo. Přijel jsem do milovaného města lagun odpoledne z Milána. Jediný nosič nebyl na místě, žádná gondola k dispozici, dělníci a nádražní úředníci nečinně postávali kolem, ruce demonstrativně v kapsách. Protože jsem s sebou vlácel dva dost těžké kufry, rozhlížel jsem se kolem, hledal pomoc a zeptal se jednoho staršího pána, kde bych zde našel nosiče. „Přijel jste ve špatný den,“ odpověděl s lítostí. „Ale míváme takové dny často. Je zase jednou generální stávka.“ Nevěděl jsem, proč je stávka, a dále jsem se na to neptal. Byli jsme na něco podobného zvyklí z Rakouska, kde sociální demokraté ke své škodě nasazovali tento svůj nejostřejší prostředek příliš často, aniž by ho potom fakticky využili.

Vlácel jsem tedy své kufry klopotně dál, až jsem konečně uviděl, jak na mne z jedné strany kanálu kvapně a úkradkem mává gondoliér, který mě i s mými kufry potom vzal. Za půl hodiny, plavíce se kolem několika zařatých pěstí proti stávkokazi, jsme byli v hotelu. Se

samozřejmostí starého zvyku jsem ihned šel na náměstí svatého Marka. Vypadalo nápadně opuštěně. Rolety většiny obchodů byly staženy, kavárny zely prázdnotou, jen velké množství dělníků postávalo v hloučcích pod arkádami jako lidé, kteří čekají na cosi zvláštního. Čekal jsem s nimi. A pak to náhle přišlo.

Z jedné postranní ulice vypochoďovala či vlastně stejnoměrným poklusem vyběhla organizovaná skupina mladých, kteří v nacvičeném taktu zpívali píseň, jejíž text jsem neznal – později jsem se dověděl, že to byla „Giovinezza“. A než ta stonásobně převažující masa měla vůbec čas vrhnout se na protivníka, už byli běžci, mávající svými holemi, pryč. Ten smělý, a vskutku troufalý pochod malé organizované skupiny se udál tak rychle, že druzí si tu provokaci uvědomili až tehdy, kdy už své protivníky nemohli dostihnout. Rozzlobeně se nyní seskupovali, zatínali pěsti, ale bylo příliš pozdě. Malý úderný oddíl se už nedal dohonit.

Optické dojmy v sobě mají vždy něco přesvědčivého. Poprvé jsem si nyní uvědomil, že tento mytický, mně sotva známý fašismus je něco reálného, velmi dobře řízeného, že fanatizoval odvážné mladé lidi ve svůj prospěch. Od té doby jsem už nemohl souhlasit se svými staršími přáteli ve Florencii a v Římě, kteří tyto mladé lidi odbývali opovržlivým krčením ramen jako „najatou bandu“ a vysmívali se jejich „Fra Diavolo“. Ze zvědavosti jsem si koupil několik čísel „Popolo d'Italia“ a v ostrém, latinsky úsporném, plastickém stylu Mussoliniho jsem pocítil tutéž rozhodnost jako v zlověstném běhu oněch mladých lidí přes náměstí svatého Marka. Nemohl jsem samozřejmě tušit dimenze, kterých tento boj nabude za rok. Ale že zde a všude nastával boj a že náš mír nebyl tím skutečným mírem, toho jsem si od této chvíle byl vědom.

Z memoárů Stefana Zweiga (1881-1942), rakouského literáta židovského původu, které vydalo nakladatelství Torst v Praze roku 1999. Překlad Eva Červinková.